
Joan Perucho i Gutiérrez

Autor:

Data de publicació: 03-10-2025

Joan Perucho i Gutiérrez (1920-2003): El Fantàstic Magistral—Un Estudi de Realisme Jurídic, Erudició i la Meravella Catalana: Síntesi del Jurista i el Poeta

I. Introducció: El Poeta Judicial de Barcelona

1.1. Identificació i Confirmació: Joan Perucho i Gutiérrez

L'estudi de la figura que combina les vocacions de jutge, poeta, columnista habitual a La Vanguardia i novel·lista de gènere fantàstic apunta de manera inequívoca a Joan Perucho i Gutiérrez (1920–2003). Nascut i mort a Barcelona, el 28 d'octubre de 2003 ¹, Perucho va encarnar una síntesi extraordinària de disciplines. La seva trajectòria professional es va dividir constantment entre la rigorosa pràctica de la jurisprudència i una prolífica producció literària, que abastava poesia, narrativa, i crítica d'art.¹

La seva doble identitat és un tret definitiu del seu perfil. Perucho va ser un jurista de professió ¹ que al mateix temps era un autor reconegut, capaç d'escriure articles periodístics de manera regular per a diaris de gran tirada com

La Vanguardia.⁴ Pel que fa a la seva obra, l'interès de la consulta per una novel·la com

Viatge amb espectre (feta explícita en el títol similar proposat per l'usuari) subratlla la seva connexió amb la literatura que explora l'arcà i el sobrenatural, un gènere en què va excel·lir notablement.⁶

1.2. La Dualitat Essencial: L'Emmarcament del Jutge i l'Escriptor com a Rols Simbiòtics

El factor distintiu de Perucho resideix en el fet que no només va exercir dues professions, sinó que va aconseguir fusionar-les en una singular estètica literària. En el seu món, la disciplina legal, amb la seva exigència d'estructura, verificació fàctica i llenguatge codificat, no era una antítesi de la fantasia, sinó que en formava l'esquelet. Aquesta preparació professional, basada en l'empirisme i la lògica, proporcionava el fons sòlid i versemblant contra el qual la irrupció de la meravella i l'irracional podia tenir el màxim efecte literari.

Aquesta interrelació és crucial per comprendre el seu estil. La literatura fantàstica, per ser efectiva, requereix un ancoratge profund en la realitat quotidiana o històrica. La ment del jurista, acostumada al protocol estricte i a la documentació factual, actuava com el punt de realisme màximament eficaç. L'entrenament en la lògica i la llei, lluny de ser una distracció, era una necessitat estructural per al seu realisme fantàstic, permetent-li introduir vampirs o viatges espectrals sense perdre la serietat narrativa.³ Així, el jutge dedicat a preservar la llei empírica esdevenia, en la seva vida creativa, l'explorador disciplinat de l'irracional.

1.3. Visió Metodològica: La Posició de Perucho en les Lletres Catalanes del Segle XX

Perucho ocupa una posició essencial en el cànon literari català, sovint situat al costat de Pere Calders en la tradició del realisme màgic i fantàstic.⁷ No obstant això, la seva contribució es distingeix per una erudició històrica i una profunditat intertextual inigualables. L'estudi de la seva obra, tal com demostra la recerca acadèmica (incloent-hi treballs doctorals sobre el temps, l'espai, la intertextualitat i el llenguatge jurídic en les seves novel·les)³, exigeix una anàlisi interdisciplinària que reconegui la formació de l'autor com a eix central de la seva producció artística.

II. La Vocació del Dret: Biografia d'un Jurista

2.1. Trajectòria Professional: Formació i Destinacions Judicials Primerenques

La carrera de Joan Perucho com a jurista va ser llarga i substancial. Després de la seva formació en dret, va exercir com a jutge en diverses destinacions, sovint en municipis amb una rica càrrega geogràfica i cultural, especialment durant les dècades posteriors a la Guerra Civil Espanyola. Documents recents han confirmat que va ser jutge a Banyoles durant els anys quaranta, una època que va marcar profundament la seva connexió amb el territori.⁹ També s'ha documentat el seu servei com a jutge a Gandesa, a les Terres de l'Ebre.¹⁰

Aquestes destinacions provincials, especialment en el període restrictiu i administrativament rigorós dels inicis del franquisme, emmarcaven una realitat professional que contrastava amb la llibertat creativa del seu vessant literari. La seva feina exigia una adhesió estricta a la legalitat i un maneig meticulós de la documentació oficial, proporcionant una base d'ordre que, irònicament, va alimentar l'exploració de l'absurd en la seva ficció.

2.2. La Perspectiva del Jurista: Ordre, Investigació i Arxiu

L'exercici de la judicatura va dotar Perucho d'un conjunt d'habilitats fonamentals que després va transferir a la seva narrativa. El treball del jutge requereix una investigació minuciosa, la recollida d'evidències, la recerca arxivística, la seqüenciació lògica dels fets i la redacció de documents jurídics precisos. Aquestes tasques són intrínsecament processos d'investigació.

Aquesta metodologia legal es va convertir en el patró narratiu de les seves obres. Les novel·les de Perucho sovint adopten l'estructura d'una investigació (ja sigui històrica, criminal o sobrenatural), on es construeix un relat coherent a partir de dades fragmentades, tal com faria un jutge analitzant un cas. L'enfocament judicial —examinar proves i construir una narrativa— és exactament el mateix que l'escriptor utilitza per crear mons fantàstics. La tècnica legal, per tant, no era un simple hobby paral·lel, sinó una plantilla per a l'estructura de la seva prosa. Aquesta formació en el mètode i la prova dona a les seves històries fantàstiques una capa d'autenticitat acadèmica i quasi-legal.

2.3. Anècdota Legal i Mite Personal: La Tensió amb el Col·leccionista

Una anècdota il·lustrativa del conflicte i la complementarietat entre les seves dues vides es relaciona amb la seva activitat com a col·leccionista d'antiguitats. Es narra que, mentre exercia com a jutge de Gandesa, Perucho va ser vist tornant del drapaire carregat d'objectes vells i "andròmines".¹¹

La reacció domèstica davant d'aquest fet és especialment reveladora: la persona que ajudava a les feines de casa va expressar preocupació, tement que el fet de veure el jutge amb aquests articles podria fer pensar a la gent que "el

senyor jutge no es guanya bé la vida".¹¹ Això subratlla la tensió social entre la dignitat requerida d'un alt funcionari públic, com un jutge, i la fascinació privada per allò arcaic i sovint menyspreat.

Aquests objectes, tanmateix, no eren una mera afició. Eren relíquies materials que connectaven Perucho amb històries oblidades i mons arcans, que després recrearia en la seva ficció. Mentre la seva funció oficial era interpretar la llei moderna, la seva obsessió privada es concentrava en els vestigis de la història i el mite. L'acte de col·leccionar aquests objectes, sovint trobats a les províncies de les seves destinacions judicials⁹, esdevenia, de fet, el material intel·lectual que unia la seva ocupació racional amb la seva vocació literària fantàstica.¹¹

III. El Cronista de Cultura: La Petjada Periodística de Perucho

3.1. Col·laboracions Regulars: La Significació de La Vanguardia i la Premsa

Joan Perucho va mantenir un compromís constant amb el diàleg cultural de la seva època a través del periodisme. Va ser un col·laborador habitual en articles periodístics per a diverses publicacions catalanes i espanyoles de primer nivell.⁵

Entre les seves col·laboracions més destacades hi havia la seva presència constant a La Vanguardia⁴, que complia un dels requisits clau de la consulta inicial. A més, va escriure per a

Destino, El Món, Avui, Diari de Barcelona, El Correo Catalán, Ínsula i El Periódico.⁵ L'amplitud i la continuïtat d'aquestes col·laboracions demostra que Perucho no utilitzava la premsa només com a vehicle ocasional, sinó com un fòrum essencial per al seu treball de crític d'art, erudit i viatger.¹

3.2. Crítica d'Art i Cròniques de Viatge: Utilitzant el Diari com a Fòrum d'Erudició

Els articles de Perucho eren tan diversos com la seva pròpia biblioteca, cobrint temes de viatges, crítica d'art i comentari cultural general.¹ El seu periodisme s'orientava sovint a la documentació d'esdeveniments culturals internacionals, com la seva "Carta de Alemanya" que cobria la Fira del Llibre de Frankfurt el 16 d'octubre de 1966, i les seves "Cartes de París" (com la que data del 12 de febrer de 1967 sobre Adamo a l'Olympia).⁴

La prosa de Perucho, tant en la ficció com en el periodisme, es caracteritza per una erudició profunda. Les seves referències abasten des de figures històriques obscures fins a textos rars, com el *Diquisito- num magicarum* o el *Liber de Mille Proverbis* de Ramon Llull.¹¹ El periodisme li va oferir la plataforma pública i la disciplina necessària per destil·lar i difondre aquest vast coneixement de manera concisa i regular. La pràctica de sintetitzar la seva vasta erudició en articles periodístics va perfeccionar l'estil concís i ric en detalls que posteriorment aplicaria a la seva narrativa, utilitzant el detall històric i l'aprenentatge arcaic per legitimar els elements fantàstics. El periodista esdevenia, així, el sintetitzador d'un coneixement esotèric.

3.3. El Periodisme com a Preparació Literària: El Desenvolupament de la Prosa Poètica

La funció del periodisme en l'evolució de Perucho és estilística i estructural. Els seus textos crítics exhibeixen la mateixa combinació de detall històric i contemplació estètica que defineix la seva narrativa.¹

L'ús de formats com la "Carta de..."⁴ li va permetre desenvolupar la persona del

flâneur erudit: un observador culte que navega pel món i registra les seves impressions. Aquesta veu narrativa, de l'intel·lectual que recull dades i testimonis, és el mateix tipus de personatge (sovint un investigador o historiador) que

protagonitza moltes de les seves novel·les. El seu periodisme va servir, per tant, com un laboratori estilístic per refinar la prosa poètica i detallada, capaç de transmetre la meravella a través d'una lent d'observació disciplinada.

IV. Arquitectura de la Meravella: El Cànon Narratiu de Perucho

4.1. Definició d'Estil: Realisme Fantàstic i la Tradició Catalana

La narrativa de Perucho es defineix per la inserció de la meravella i el sobrenatural en escenaris històrics recognoscibles i minuciosament detallats. Aquesta barreja, sovint etiquetada com a realisme fantàstic o màgic 7, té com a elements temàtics centrals l'oscil·lació entre l'

espant (el pànic o la perplexitat davant l'irracional) i l'humor.⁶ Segons l'anàlisi de Joan Fuster, Perucho es proposa l'especulació "premeditada"—és a dir, racional i controlada per l'intel·lecte—d'elements que provenen del pànic humà.⁶

Aquesta aproximació el situa en la línia de la tradició fantàstica catalana, al costat de figures com Pere Calders, però amb un enfocament més centrat en l'arxiu, la història antiga i l'erudició esotèrica.

4.2. Anàlisi de les Novel·les Majors (I): Història, Intertextualitat i Recerca

Dues de les seves obres més significatives il·lustren perfectament la seva tècnica:

Llibre de cavalleries (1957): Aquesta novel·la destaca per la seva "bella narrativa poètica" i un lèxic marcadament èpic, que endinsa el lector en una mena de llimbs on la frontera entre dos mons separats per segles es desdibuixa contínuament.⁶ Acadèmicament, aquesta obra ha estat objecte d'anàlisi per la manera en què els supòsits jurídics i el llenguatge legal hi estructuren aspectes del relat, demostrant que fins i tot les disputes arcaiques o els codis antics formen part de la seva font d'intertextualitat.³

Les històries naturals (1960): Considerada la seva obra mestra, utilitza explícitament l'estructura d'una investigació (provinent del seu pensament judicial) per seguir el rastre d'un vampir durant les Guerres Carlines. Aquesta novel·la també ha estat citada en l'àmbit acadèmic com un text on les consideracions jurídiques i l'ús del llenguatge legal juguen un paper estructural significatiu.³

4.3. Anàlisi de les Novel·les Majors (II): L'Abordatge del Viatge Espectral

La consulta de l'usuari fa referència a *Viatge amb exprecte*. El títol de l'obra més coherent amb la temàtica de Perucho és, molt probablement, *Viatge amb espectre* (*Viatge amb un espectre o fantasma*).

Aquesta narrativa s'inscriu en el tema del viatge, un motiu recurrent que ja havia cultivat en les seves cròniques periodístiques internacionals.⁴ El viatge, ja sigui físic o espectral, es converteix en un marc narratiu ideal per a la descoberta, l'erudició i, sobretot, l'enfrontament amb allò inusual.

Més enllà de la narrativa, Perucho es va definir fonamentalment com un poeta, una identitat que figura explícitament en la seva activitat professional.¹ La qualitat lírica de la seva prosa és innegable; les seves novel·les són reconegudes per la seva narrativa poètica⁶, cosa que indica una transició fluida i una influència mútua entre els seus modes d'expressió literària.

V. Escriure des del Jutjat: La Síntesi Intertextual

L'aportació més significativa de Perucho a la literatura catalana rau en la manera com va integrar la seva formació i professió legal en la seva obra de ficció, creant un paradigma on el dret esdevé un vehicle per a la fantasia.

5.1. El Dret com a Font Literària: L'Estructura Jurídica

L'obra de Perucho és objecte d'estudis acadèmics dedicats a analitzar la representació del món del dret i l'ús del llenguatge jurídic en les seves novel·les.³ Aquesta anàlisi demostra que la formació en jurisprudència no és un detall biogràfic sinó un pilar fonamental de la seva creació.

El marc legal (estatuts, contractes, protocols de judici, actes notariais, disputes històriques) esdevé un element clau de la intertextualitat en l'obra peruchiana.³ Les seves narracions es construeixen sobre la base d'escenaris o documents de caràcter jurídic, transformant la trama en una mena de litigi històric o burocràtic. En la seva vida professional, el jutge cerca la veritat en els conflictes contemporanis, però l'escriptor, utilitzant les mateixes eines formals, cerca la meravella i l'absurd en el registre històric dels actes de justícia, el crim i la documentació de la vida quotidiana. El seu ofici li proporcionava la disciplina per convertir l'arxiu històric en un arxiu fantàstic.

5.2. El Llenguatge Legal en la Ficció: Vocabulari i Retòrica

La inserció de vocabulari jurídic especialitzat i d'estructures retòriques formals (com inventaris detallats, declaracions oficials o deposicions quasi-legals) dins de la narrativa de Perucho és una característica estilística distintiva.

Aquesta utilització del llenguatge burocràtic i legal confereix una pátina de formalitat i legitimitat als esdeveniments més inversemblants o sobrenaturals. Aquesta tècnica aconsegueix accentuar l'efecte del realisme fantàstic, ja que obliga el lector a interpretar la irrupció de la màgia o el terror a través d'una lent racional i procedimental.

5.3. Racionalitat versus Arcà: L'Intent del Jutge per Contenir el Fantàstic

La tensió inherent a l'obra de Perucho rau en el contrast entre un protagonista amb una mentalitat racional (que sovint encarna la ment metòdica del jutge/investigador) i un fenomen que desafia qualsevol lògica (vampirs, espectres, llibres maleïts).³

Tal com assenyala l'estudi crític de Joan Fuster, Perucho utilitza l'intel·lecte disciplinat per a l'especulació formal sobre el terror.⁶ Aquesta és la manifestació màxima de la persona del Jutge-Poeta: aplicar la lògica i el mètode a allò que és il·lògic, transformant l'experiència jurídica en un exercici de control narratiu sobre el caos de la imaginació.

La relació simbiòtica entre les dues vocacions queda sintetitzada en la taula següent, que il·lustra com la pràctica judicial es converteix en matèria primera i en estructura narrativa:

Atribut Professional (Jutge)
Reflexió Literària (Escriptor)
Tema Crític
Referència Clau

Jurista/Ocupació
Intertextualitat/Ús del llenguatge jurídic
El Dret com a font d'estructura narrativa

Anàlisi d'«escriure des del jutjat», supòsits jurídics 3

Destinacions provincials (Gandesa, Banyoles)
Col·lecció d'«andròmines» (objectes arcaics)
Història Local/Cultura Material i Fantasia

Anècdota del jutge i el drapaire 9

Racionalitat/Empirisme
Elements Fantàstics (Vampirs, Espectres)
La tensió entre intel·lecte i irracionalitat

La "maniobra oscil·lant entre l'espant i l'humor" (Fuster) 6

Recerca d'arxius/Documentació
Detall Històric i Erudició
Autenticació de la Meravella

Rol de Perucho com a restaurador, crític d'art i erudit 1

VI. Conclusió: Llegat i Commemoració

6.1. Recepció Crítica i Influència Permanent

La trajectòria de Joan Perucho i Gutiérrez va tenir un impacte profund en la literatura catalana, consolidant i redefinint el gènere fantàstic. El seu estil, que combina el realisme històric amb l'erudició i l'element sobrenatural, ha estat reconegut amb honors de prestigi. Entre ells, destaquen el Premi Nacional de Literatura (1995) i la Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona (2001).²

La seva influència continua sent palpable en les noves generacions d'escriptors de gènere fantàstic a Catalunya.⁷ La seva capacitat de fer de la història i l'erudició la base per a la ficció el converteix en un referent ineludible.

6.2. Reconeixement Institucional: Honors i el Centenari

Perucho va ser reconegut en vida com a membre de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona i Doctor Honoris Causa per la Universitat Rovira i Virgili.² Després de la seva mort a Barcelona el 2003 ¹, el seu llegat ha estat objecte de grans commemoracions.

La més destacada va ser la Commemoració del Centenari del seu naixement el 2020, promoguda per la Generalitat de Catalunya i la Institució de les Lletres Catalanes.² Aquest esdeveniment va incloure nombroses activitats que reflecteixen la totalitat de la seva vida. Per exemple, es van organitzar clubs de lectura de títols clau com

Botànica oculta i Llibre de cavalleries.⁹ A més, l'Ajuntament de Barcelona va decidir col·locar una placa commemorativa a la casa familiar del carrer República Argentina, al districte de Gràcia.⁹

És especialment rellevant que les institucions de Banyoles, on va exercir com a jutge durant els anys quaranta, van organitzar un extens conjunt d'activitats musicals, poètiques i presentacions de llibres, amb una conferència específica sobre la vinculació de l'autor amb la població.⁹ Aquesta acció institucional, que connecta explícitament la seva carrera judicial amb la seva producció literària, demostra que la memòria cultural de Perucho ha assumit plenament la seva doble identitat com a element inseparable i definitori del seu perfil artístic.

VII. Apèndix: Cronologia de Fites Professionals Clau

La taula cronològica següent proporciona un esquema de les fites més significatives, que il·lustra el desenvolupament paral·lel de les seves carreres legal i literària:

Cronologia de Fites Professionals Clau (Legal, Literària i Reconeixement)

Any/Període
Domini (Legal/Literari/Cultural)
Fita/Obra Clau
Significació

1920
Biogràfic
Naixement a Barcelona

Origen de l'intel·lectual urbà ¹

Anys 40 (Primera Etapa)
Legal/Judicial
Inici de la carrera judicial, destinacions a Banyoles i Gandesa

Disciplina professional establerta i context provincial 9

Pre-1957
Periodístic/Cultural
Contribució regular d'articles a La Vanguardia i altres mitjans

Plataforma per al comentari cultural i desenvolupament de la prosa 4

1957
Literari
Publicació de Llibre de cavalleries

Definició de la seva barreja única d'èpica i realisme fantàstic 3

1960
Literari
Publicació de Les històries naturals

Obra canònica de la literatura fantàstica catalana 3

1995
Reconeixement
Premi Nacional de Literatura

Confirmació de l'estatus canònic com a autor català 2

2001
Reconeixement
Medalla d'Or al Mèrit Artístic de l'Ajuntament de Barcelona

Reconeixement de la seva ciutat natal 2

2003
Biogràfic
Mort a Barcelona (28 d'octubre)

Final d'una carrera dual 1

2020

Llegat Cultural

Commemoració del Centenari

Reconeixement institucional de la influència duradora 2